IVSTI ARNEMANN D.

IN ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA PROFESSORIS MEDICINAE PVBL.

COMMENTATIO
DE
APHTHIS

QVAE

AB ILL. REG. SOCIETATE MEDIC. PARISIENSI

XXV. AVG. CIƆIƆCCLXXXVII.

PALMAM ALTERAM OBTINVIT.

GOTTINGAE,
SVMTIBVS VANDENHOECK ET RVPRECHT.
1787.

Rechercher, quelles ſont les cauſes de la maladie aphtheuſe, connue ſous les noms de Muguet, Millet, Blanchet, à la quelle les enfans ſont ſujets, ſurtout l'orsqu'ils ſont reunis dans les Hopitaux, depuis le premier j'usqu'au troiſieme mois de leur naiſſance; quels en ſont les ſymptomes, quelle en eſt la nature; et quel doit en être le traitement ſoit preſeruatif, ſoit curatif?

INTRODVCTIO.

Si negari nequit, immenſum eſſe morborum agmen qui in cutem deſaeuiunt, cauſasque eorum, et nocendi formas multo magis variabiles, et numero forſan plures reperiri, quam in alio quouis organo: cum et latiſſime pateat, et omnia fere acrium genera valeat ſuſcipere, atque inflammationum ſpecies

vehementiſſimas concipere pariter et euoluere; haudquaquam tamen vereor pronunciare, morbos hoſce vniuerſos eiusdem fere generis eſſe, et ab vna eademque cauſa produci.

Si enim vitia quae in cutem decumbunt praecipua paulum examinemus, facile erit intelligere, a ventriculi regione mali fontem ſcaturire, viciſſimque primae regionis affectiones, et humorum vitia in cute pingi atque ſoboleſcere; — quamuis ingenii humani curioſam fugiat indaginem, cur eadem illuuies modo encephalon turbet, modo pulmones tuſſe concutiat, nunc miliare, nunc ſcarlatinum, nunc aphthoſum, nunc vrticatum, nunc petechiale gignat exanthema?

Nulla vero cutis alterationibus omnimodis recipiendis, apta pariter

aetas nata eſt ac infantilis. Abundat enim aetas haec humoribus lymphaticis, et ex muco tota coagulatur et compingitur. Bilis infantum a leuiſſima quacunque cauſa vitium aſſumit, iners ac virideſcens euadit, et mucoſa haeret. Alimenta in ventriculo fermentationem facile ſubeunt, hinc infantile corpus fermentatam maſſam totum quantum eſt redolet, et ſic ſponte naſcitur acor, qui bene obſeruante GVALTH. HARRIS, maximam infantilium morborum partem conſtituit. Omitto ſecretorum, excernendorum et diaetae vitia. Quid miramur itaque tot phlyctaenarum, papularum, puſtularumque monſtra, tot cruſtarum, mucoſorumque effluuiorum genera, tantamque cohortem malorum, lactuminum, achorum, tineae, porriginis, impetiginis, cruſtae lacteae, aphtharum

rel. feraci prouentu hac in aetate efflo-reſcere. —

Non vero totum morborum cutaneorum, infantiliumque ambitum hic complectar — paucis tantum indicendum erit quem in finem, & qua ratione haec ſcripta ſint. Etenim propoſita fuit ab Ill. Societate Medicorum Pariſienſi quaeſtio, quae in fronte commentationis legitur, qua euictum iri voluit quaenam inferendis, promovendis acuendisque Aphthis cauſae ſint praecipuae, quaeque geneſi illarum maxime faueant: Dein ſubiungantur ſymptomata, morbique notio ſolis obſeruationibus abſtrahenda, et medendi praecepta.

Cui poſtulato vt pro viribus meis ſatisfacerem, ſingulam Aphtharum ſpeciem, quarum tres ſaltem conſtituere pla-

placuit, seorsim pertractavi. In tres itaque Sectiones Commentationem meam dirimere commodum videbatur, quarum prima Aphtharum speciem vulgarem, idiopathicam s. infantilem, — altera Aphthas malignas Nosocomiorum, Corotropheorum et Orphanotropheorum (solent enim orphanorum puerorum puellarumque morbi maius semper periculum inducere) tertia denique Aphthas adultorum s. symptomaticas comprehendit: — ne vulgare fere, omnibusque Aphtharum scriptoribus commune vitium committerem, qui, haud interrupto verborum flumine, Aphtharum varia symptomata, et medendi methodum subinde enarrando, rem confundunt; vt, quae symptomata infantibus, quae vero potius adultis competant, et quaenam eligenda sit medendi ratio, lectores dubii prorsus haereant.

Aliorum deinde praeclare obſervata examini ſubieci, cum meis obſervationibus contuli, firmaui, et quid ipſe viderim, et quam ipſe ſortem in ſanadis aphthis, quantum adhucusque licuit, ſim expertus narro.

Dabam in Academia Georgia Auguſta d. XXIX Septbr. 1787.

DE

APHTHIS

COMMENTATIO

Naturam ſequi, arti impendere vires.

SECTIO I.

DE
APHTHIS INFANTVM IN GENERE.

Aphtha SAUVAG. Gen. 100. LINN. 9. BOERH. 978. HOFFM. II. 478. JVNCK. 137. SAGAR 10. CVLL. 33. DANIEL 40.

Febris Aphthosa VOGEL 44. SELLE 161.

---

§. 1.

Aphtharum antiquitates.

HIPPOCRATIS et GALENI temporibus, APHTHARVM nomen in genere proprium fuit vlcusculis inaequalibus, plerumque solitariis, toto ambitu rubris, in medio macula alba flauescente notatis, variis cor-

poris locis cum insigni dolore subinde emergentibus *a*).

Deinde Aphthas proprie dixerunt vlcuscula, in ore et faucibus solummodo efflorescentia, recens natorum et infantum tenerae aetati quam maxime infesta.

Celsvs serpentia oris vlcera vertit Aphtharum graecum nomen *b*).

Ivlivs Pollvx Aphthas vocat ex vlcerationes et abscessus, superficietenus linguam, vel parysthmia, vel vuulam, vel guttur dealbantes, infantibus maxime familiares *c*).

Ea-

a) HIPPOCRAT. Aphorism. XXIV. Sect. 3. de morb. L. II. c. 18. GALEN Commentar III. L. 13. Epidem. III. GRVNER Bibliothec. T. II. p. 419.

b) de Medicina L. II. c. 2.

c) Onomastic. L. IV. c. 24.

Eadem fere deſcriptio legitur apud AETIVM *d*) ARETAEVM *e*) FORESTVM *f*) PAVLVM AEGINETAM *g*) AMATVM LVSITANVM *h*) qui primus eas *Lactumina* vel *Lactucimina* nominauit, SENNERTVM *i*) ETTMVLLERVM *k*) WEDELIVM *l*) IVNCKERVM et alios.

BOERHAAVIVS, quem recentiores fere omnes ſecuti ſunt, Aphthas dixit parua, ro-

d) Tetrabibl. II. Serm. I. 39.

e) de cauſis et ſignis morbor. acutor. L. I. c. 9.

f) Schol. Obſeruat. L. XIV. c. 21.

g) de re medic. L. I. c. 10.

h) curat. Medicinal. Cent. V. p. 326.

i) Prax. Med. L. II. c. 18. Tractat. de curat. infant. c. 13. p. 2.

k) Prax. Med. Part. II. p. 216. 603.

l) de morb. infant. p. 18. Exercitat. patholog. therap. p. 118. RIVER prax. med. L. VI. c. V. p. 288.

rotunda, ſuperficiaria vlcuſcula, os internum occupantia *m*).

§. 2.

Aphtharum definitio.

Variae certe ſunt auctorum hactenus a me recenſitorum definitiones, vt quem potiſſimum ſequi velimus, haereamus vtique. Ponderatis enim rite opinionibus Aphthae neque vlcuſcula, neque exucerationes, neque etiam puſtulae generatim vocari nequeunt. Puſtularum nimirum conditio exigit vt in apice ſuppurentur, vel in pus abeant, quod vero rarius fieri ſolet; et ſimiliter vlcuſcula dici non poſſunt, quia verum pus in ipſis non reperiatur, ſed ſeroſa potius colluuie ſcateant *n*).

Sunt

m) Aphoriſm. §. 979.

n) SLEVOGT diſſ. de Aphthis Ienae 1706. DIEZ diſſ. de Aphthis Erfordiae 1771.

Sunt vero Aphthae *tumores* albicantes, aut ad cineritium colorem vergentes, ſuperficiarii, rotundi, diametri exigui, vt milii aut cannabis ſemen magnitudine vix excedant, ſeroſo quodam liquore referti, in ſquamas denique furfuraceas abeuntes, acriter dolentes.

Neque tamen heic loci negare animus eſt, Aphtharum genus, vlceroſarum nomine inſigniendum, plane non exiſtere. Verum hae vulgares adeo non ſunt, et meliore iure malignis, ſive ſymptomaticis annumerantur, de quibus infra.

§. 3.

Morbi ſedes.

Solent plerumque Aphthae per omnem ſuperficiem internam oris, labiorum, gingivarum, linguae et palati prodire, vbi cryptulae mucoſae adſunt numeroſiſſimae, quae humorem quendam tenuem lubricandis his partibus eructant. Atque

tum

tum fieri videntur Aphthae, dum ille humor ſolito lentior redditus, per vltimum horum emiſſariorum finem propelli nequit, ſed ibi haeret, et extremum talis vaſculi obturat; interim a tergo urgentis liquidi vi eleuatur vltra ſuperficiem extremum canalis obſtructi, atque ſic *tumorem* producit quem *Aphtham* vocamus *o*).

Non vero vnice has partes occupant, ſed in oeſophago, ventriculo, inteſtinisque etiam ſedem figunt.

Videmus ſimiles cruſtas per aluum prodire atque excerni, et quidem tanta copia vt nullo modo cruſtis talibus deglutitis id tribui poſſit, quae ex faucibus et oeſophago deciderant. KETTELAER Aphthas tanta adeo copia per aliquot dies ano et ore reiectas vidit, vt pelues aliquot illas vix caperent *p*). Inuenta ſunt etiam in ſectioni-

o) van SWIETEN Comment, in BOERH. Aphor. T. III. p. 189.

p) Commentat, de Aphthis p. 15.

ctionibus cadauerum Aphtharum vestigia, intestinorum lateribus adhaerentium, vt nullo modo dubium esse possit, Aphthas quandoque per totum intestinorum tractum diuidi.

§. 4.

Signa eruptioni praecedentia. Eruptio ipsa.

Morbus maxime occurrit in infantibus, interdum etiam aetate prouectos et senes adeo infestat. Nulli aetati sexuique parcit. A potiori tamen neonatis et infantibus adhuc lactentibus familiaris est, quare etiam Ill. DE SAUVAGES propriam infantilium aphtharum speciem *Aphtham Lactucimen* constituit *q*).

Tradidit BOERHAVIVS Aphthas borealium terarum incolas, paludosa loca inhabitantes, maxime corripere, tempestate plerumque humida, vel calida pluuiosa. Et

q) Nosologia methodica T. II, p. 432.

Et experientiae res eſt in calidis regionibus, et ſub feliciori coelo Aphthas vel omnino non, vel raro occurrere: Hac forſan ratione, quod, cum in calidis regionibus rarior ſit corporum humanorum compages, et ad diaphoreſin et ſudores magis procliuis, ibi etiam in morbis per ſudores ſaepe diffletur materia, quae ſub humidiori et frigidiori coelo, et in corporibus non adeo in ſudorem pronis interiora petat, morbum effectura. Haec etiam cauſa ſubeſt, quare locis humidis, maritimis v. g. maris mediterranei depreſſis oris, inſulisque lacuſtribus et paludoſis prodigioſa morborum cutaneorum vis incumbat. Obnoxii ſunt morbis cutaneis Britones, Picardi, Flandri, Bataui *r*). Hinc in Zelandia aquis vndique cincta, adeo fre-

r) LORRY de morbis cutan. pag. 34. al. HIPPOCRATES inter alia mala quae tempeſtatem anni auſtrinam, humidam et mollem ſequebantur recenſet ora aphthoſa, pudendorum tubercula, ophthalmias, anthraces, aluos perturbatas, ciborum faſtidia *Epidemicor* L. III. c. 24.

frequentes Aphthae ſunt, vt endemium morbum illius loci dixerit KETTELAER, praeſertim auctumno. Alii ſingularem inde finxere Aphtharum ſpeciem; quam *Belgicam* vocarunt *s*).

KETTELAER Aphthas criſi fruſtranea et imperfecta prodire credidit, easque criſibus etiam annumerauit *t*). Raro tamen criticis diebus, et cum inſigni morbi leuamine prorumpere ſolent. Si vero criticae ſunt, id vnice in adultis contingit, plerumque tamen ad inſtar criſeos lentae et infidae aliquando ſuperueniunt vel ſuccedunt *v*).

Interdum idiopathice, ex vitio quodam commiſſo, absque vllo morbo alio ſurgunt. Vt

s) de SAUVAGES l. c. p. 433.

t) l. c. pag. 19.

v) VOGEL de cognoſc. et curand. morb. C. II. p. 119.

Vt plurimum tamen ſymptomatice ſupervenire ſolent adultorum, et praecipue infantum affectionibus, quibus ita familiares ſunt, vt primis a natiuitate ſeptimanis cuilibet, vel leuiſſimae cauſae ſe adſocient mites ſatis et benignae.

Quae vero morbum antecedere ſolent ſigna, vnde malum imminens augurari queas, haec ſunt: Infantes paulo ante bene ſe habentens ac laetabundi nutricis mammam reſpuunt, vel lac ſugere nequeunt, anxii ſunt, inſomniis vexantur, a ſomno ſaepius expaueſcunt, diu noctuque eiulant. Marceſcit interea totus corporis habitus, pallet facies, adſunt ſingultus et diarrhoeae acidae, male olentes. Lac interdum grumoſum per aluum ſecedit: vidi etiam ſaepe vomitu reiectam bilem porraceam. Os dein internum inflammatur, lingua exaſperata eſt, et veluti aculeata, Anima feruet. Papilla ori immiſſa nutrices ardorem oris infantis mordentem ſentiunt.

Pulſus frequens eſt, ſolet etiam febricula adeſſe, quae vero in nuper editis infantibus non ſemper obſeruatur. In adultis haec ſymptomata numeroſiora ſunt, et grauiora, de quibus infra loco ſuo ſermonem faciam.

Inter haec ſigna primo hinc illinc eleuatur cuticula, effloreſcunt Aphthae in lingua, in labiorum angulis, in faucibus et alibi, ſine vlla certa conſtantia loci primi: Simulac autem prodierint, ſtatim liquore quodam tenui implentur.

Aliquando, teſte BOERHAAVIO x) apparent in imis faucibus, adſcendente quaſi ex oeſophago cruſta alba, denſa, ſplendente, inſtar recentis lardi tenaciſſime adhaerente. Aliquando duris, craſſis, denſis tenacibus cruſtis totum cauum oris vbique vsque ad extrema labiorum obſident, omnia tegentes ſimul.

x) Aphoriſm. §. 984.

§. 5.

Color Aphtharum.

Quod ad coloris diuerſitatem attinet, haec ſolet eſſe valde varia. Plerumque color albus eſt, vel pellucidus, margaritarum inſtar, quando ſparſim effloruere Aphthae: contra vero flauus, brunus vel opacus vbi denſo agmine partes occuparunt et concretae ſunt. Mutatur etiam color per ſucceſſiuos gradus; prout ſuperficies ipſa magis augetur et ſpiſſior fit vel ſenſim exſiccat.

Optimae notae ſunt Aphthae albae, pellucidae, huc illuc ſparſim eruptae; diu non haerentes neque valde dolorificae. Peiores ſunt flauae vel fuſcae, cineritiae, confluentes, tenaciſſimae. Peſſimi ominis habentur liuidae, atropurpureae et nigrae. Dubitandum autem videtur, an vere vnquam noſtro ſub coelo nigrae prodierint

rint *y*). Negauit etiam generofiffimus VAN SWIETEN fe illas vnquam tales ab initio obferuaffe, neque vnquam tales me vidiffe memini. Si autem nigrefcunt, id circa mortem fieri folet, et femper gangraenam fignificat *z*).

Pendet etiam coloris diuerfitas quoad maximam partem ex duratione morbi, an diu haeferint cruftae aphthofae antequam factae fint deciduae?

Aphthae coeruleae, liuidae quas PECHLINVS defcribit, certe nil nifi maculae fcorbuticae fuerunt *a*).

§. 6.

y) LORRY Aphthas nigras apud Africanos obferuari auctor eft. de morbis cutaneis p. 32. SLEVOGT l. c. p. 95.

z) VOGEL l. c. p. 121. MELLIN p. 110. BUECKING in Ill. BALDINGERI neuen Magazin für Aerzte B. VI. St. III. p. 193. feq.

a) Obferuat. L. I. Obf. 17. p. 188.

§. 6.

Tempus durationis. Mala inde oriunda.

De tempore quousque perdurent Aphthae, certi quidquam ſtatui nequit. Aliquando vnius diei, duorum, trium vel etiam plurium ſpatio decidunt, prout cauſa morbi leuis, viresque corporis fuerunt ſatis validae. Aliquando intra duodecim horas Aphthas ſeparari vidi, aliquando vero per plures dies manebant firmiſſime adhaerentes. Diſparent interdum et denuo prodeunt.

Simili ratione locus determinari nequit vbi prima cruſtae aphthoſae ſeparatio contingit. Alii putant in ventriculo cruſtam prius cadere, alii in inteſtinis, quippe cum a deglutitis potulentis, aliisque inteſtinorum contentis emolliatur continuo.

Magna ſane ſunt incommoda, eaque quam maxime moleſta, quae ex cruſta tali

tali aphthoſa totam oris inteſtinorumque ſuperficiem tegente originem trahunt. Vaſorum emiſſaria vndique obturata ſunt, hinc ſapor omnis ſublatus, rigeſcunt ob humorum defectum labia, lingua, buccae. Obturata vaſa materia ſtagnante turgent, hinc dilatantur partes, oritur tumor faucium et laryngis inflammationis periculum inducens, quin adeo materia morbifica vrgente ſimul febre partes erodit, et putredinem minatur. Omitto varia digeſtionis vitia.

Exſiccatis tandem cruſtis et deciduis nouum adhuc imminet periculum. Vaſa dilatata maiorem humorum copiam nunc transmittunt, vnde ſaliuatio copioſa ſequitur, interdum adeo ſanguinolenta. Inteſtinorum latera excoriata ſunt, vnde diarrhoeae et dyſenteriae oriuntur, cibusque molliſſimus deglutitus, vel remedia ipſa dolores conuulſiuos diriſſimos et ſingultus prouocant.

§. 6.

§. 7.

Prognosis generalis.

Certam vero salutem sperare fas est, vbi decisis iamiam crustulis nulla amplius sequatur noua eruptio, loca bene humectata sint, coloris rubicundi, symptomata mitigata, et morbus decrescat. Sin autem siccus appareat locus Aphthis iam deciduis, vel in tersa partium oris interni superficie appareant punctula minima albicantia (imprimis si per lentem lustrentur haec loca) tunc breui denuo prodire solent.

Interdum locus non omnino siccus apparet, sed tenuissima alba tela (vt Swietenii verbis vtar) vel mucilagine tenui flauescente obductus. Tunc inde colligimus vires adhuc sufficere vt materiae morbosae fiat expulsio. Vidi Aphthas quinquies effloruisse antequam omne noxium expulsum fuerit. Kettelaer sexties

ties ſeptiesue renatas vidit, et ſaepius adeo Ill. van SWIETEN.

Quandoque etiam aliquot dierum interuallum ſolet intercurrere, antequam Aphthae deciduae emergant iterum: tunc vero locus non humeſcit penitus, ſed plerumque ſomnolentia, anxietas, aliaque ſupra memorata ſigna remanere ſolent quae malum imminens portendunt.

In tanta igitur effectuum diuerſitate et congerie ſymptomatum, noſſe iuuat etiam an ſolitariae ſint Aphthae et diſcretae, an vero totus oris inteſtinorumque ambitus impletus? Quod vero cognitu difficillimum. Saepe enim obſeruaui, et in teſtimonii fidem trahere liceat Ill. STARKE *b*) Aphtas in ore et faucibus rare admodum comparuiſſe, dum in interioribus denſiſſime

b) l. c. p. 145. ſeq.

me haererent. Nullius momenti habendae ſunt Aphthae, quae praeter labia partes nullas alias dehoneſtarunt *c*) magis timendae, quando totum inteſtinorum tractum ſimul occuparunt, quod ex torminibus, cardialgia, diarrhoea, caeterisque ſignis facile patet.

Boni ominis eſt vbi cito cadunt Aphthae, vel ſi nouae renaſcantur, breui denuo ſecedant. Notant enim haec morbi materiam copioſam quidem, ſatis tamen mobilem adeſſe, vires vitae eſſe integerrimas, iuſtamque medendi methodum adhibitam fuiſſe. Maius autem periculum indicatur vbi tarde cadant ſed aeque denſae ac priores, vel etiam nonnumquam adhuc denſiores renaſcantur, quod materiam morbi in-

c) WINTRINGHAM de morb. quibusdam Commentar. p. 27. ROSENSTEIN Kinderkrankh. p. 28.

indicat copiosissimam vnde haud vanus metus est vires corporis ad expellendam hanc materiam, eandemque eliminandum vix sufficere, eoque facilius morbo succumbere.

Vbi autem longum intercurrit intervallum inter Aphthas deciduas et renascentes, tunc inde colligimus partem tantum materiae morbosae subactam esse, morbum hinc diûturnum, pluribusque recidiuis obnoxium futurum esse aegrum antequam omnis eliminetur materia. In genere tamen fere semper in infantibus leuis esse solet morbus, plus molestiae quam timoris afferens. Ferocius longe saeuit in adultis.

§. 8.

Aphtharum genesis, causae generales.

Hisce quasi ad praeliminia positis; iam ad propositam quaestionem propius acce-

cedo, Aphtharum causas generales nunc sciscitaturus.

Omnes quidem causae, omnes morbos producere possunt, vt cum HIPPOCRATE loquar, sed hae tamen illos potius quam alios. Id enim in causarum scrutinio summopere attendendum est, ne sectemur ea quae nimis vniuersalia sunt, et ad detegendam atque enodandam causam proximam, morbumque subleuanduum ideam nullam suppeditant.

Morborum equidem cutaneorum atque exanthematum (quibus sine dubio Aphthae annumerandae) lusus sunt mirifici, et innumerae varietates accidentales: causae tamen experentia demonstrante re ipsa ad vnam eandemque naturam referuntur. Quiuis enim lectulis aegrorum frequenter adstans attentusque spectator tenet, quanti figura exanthemati cuidam

pro-

propria habenda ſit, licet inde nomen ſuum acceperit — vt plane nullam mereatur attentionem, dummodo febris comitis cauſaeque proximae ratio habeatur.

Iam vero omnis aeui commenta a diuo ſene HIPPOCRATE ad noſtra vsque tempora in eo conſentiunt, quod primarum viarum impuritates cum exanthematibus morbisque cutaneis ſemper ſociatae ſint: atque pariter ad vitiandam cutim multimode conferre poſſe quotidiana experientia confirmatum videmus. Fingas etiam exanthemata phlyctaenasque abeſſe, nonne ſymptomata plane eadem ſunt quae in febribus gaſtricis vulgo obſeruari ſolent?

Materies impura vere plerumque et auctumno euoluitur, hinc maior etiam eo tempore corporum ad exanthemata propenſio; atque vt in Aphthis ſubſiſtam, his anni temporibus teſtante BOERHAAVE,

KET-

KETTELAER aliisque Aphthae haud raro epidemice grassari solent.

Signa praeterea Aphtharum eruptioni praecedentia (§. 4.) et socia symptomata sat superque declarant, mali nostri fomitem in primis viis vnice quaerendum esse, communi omnium cutis exanthematum scaturigine. Indicant Aphtharum ex abdomine originem nausea, vomitus, diarhoeae male olentes, fecium color viridis, mucus et colluuies ouorum albumini quandoque non absimilis. Quin adeo praedixit Cl. OOSTERDYCK futuram Aphtharum eruptionum ex anxietate, pondere stomachi, sensuum confusione somnolentia, singultu, tussicula sicca et frequenti screatu *d*). Haec trita adeo atque vulgo nota sunt, vt quamplurimis fortasse actum agere viderer, si diutius his insistere vellem.

Analogiam denique si spectemus, Aphthas affectionibus stipari semper invenie-

d) praecept. medic. practic. Lugdun. 1773 p. 113.

veniemus, quae primarum viarum impuritatibus exordia ducunt. Sic vt alia taceam, praecipue miliaria Aphthas comitari ſolent; vt adeo materiem aphthoſam et miliarem eandem eſſe iudicaret b. STOLLE rebus medicis nimis praematura morte ereptus *e*).

In hoc verſatur etiam tota fere medendi methodus. STOLLIVS febrem miliarem, petechialem, ſcarlatinam, vrticatam. ereſypelatoſam aphthoſam cet. matura ventriculi et inteſtinorum euacuatione praeuertit, morbumque repente in incunabulis enecuit. Perturbata alvo vt vt pauca ſubducantur delentur faciei exanthemata: et experientiae res eſt exanthemata totum corpus obſidentia vna emeſi feliciter ſublata eſſe, cuius hiſtori-

e) rat medendi T. II. p. 167. in miliaribus plura obſeruantur Aphthis ſatis ſimilia, exſiccantur, decidunt renaſcuntur ſimiliter HAMILTON de febre miliari p. 71.

ſtoriam valde memorabilem Dickson tradidit *f*). Videtur itaque diatheſis quaedam, ſeu fomes peculiaris exanthematibus gignendis aptus ſanguini ineſſe, qui ab inteſtinis egreſſus ad cutim nunc tendit. Nonne vero ex hisce et ſupra memoratis ſignis colligere licet, Aphthas plerumque prius haerere in oeſophago et ventriculo antequam in faucibus appareant? —

§. 9.

Vlterior cauſarum expoſitio.

Variis vero inquinamentis, et vario modo contaminari neonatorum infantumque abdomen ſat ſuperque liquet; dummodo liberorum (ne dicam egenorum) educationis rationem habere velimus. Vitia autem haec, vt vulgo committi ſolent, abunde perſtrinxere viri longe celeberrimi Cam-

f) in medical obſeruations and Inquiries Vol. II. p. 313. plura exempla commemorauit Cl. Welti in diſſ. Exanthematum fons abdominalis Goettingae 1784.

Campervs, Vntzervs, Lockivs, Schvlze, Portenschlager, Ravlin, Clarke, Blakay, Ballexerd, Krüger, Brouzet, Desessarz, aliique de liberorum educatione physico-medica scriptores, vt illa paucis tantum attigisse quatenus ad scopum meum spectat, sufficiet.

I. In horum numerum primo loco merito neglectam in neonatis primarum viarum euacuationem refero.

Oeconomia foetus vtero inclusi ita comparata est; vt in intestinorum tractu faex quaedam fusca, subuiridis, tenax, et vnguento similis secernatur. Dedit itaque natura prouida in matrum mammis colostrum, vti conuenit inter omnes, quod pro sua insita virtute meconium educat et neonatorum intestina purget.

Videmus hinc infantes quibus denegatum eſt coloſtrum, diriſſimis torminibus, motibus ſpaſticis et conuulſiuis a primis iam vnguiculis excruciari. Atque haec ſymptomata Aphtharum eruptioni praecedere ſolent.

Contenta nunc in inteſtinis meconii reliquiae haud ſatis euacuatae, lac corrumpant, hinc acrimonia in ventriculo, cruditates, atrophia rel. ingensque muci ſat tenacis copia haerere incipiet in vaſorum extremis (§. 3.) Aphthis gignendis idonea.

II. Deinde huc pertinent cauſae omnes quae generationi colluuiei cuiusdam fauent. Rex ſex non naturales pariter expendendae ſunt.

Matres vt plurimum infantibus lac praebent quoties vagiunt, intempeſtiua et peruerſa ſane methodo. Verum enim

vero

vero rariſſimo caſu fame vexantur quando vagitus edunt infantes, ſed plerumque faecibus aluinis aut vrina arroſi, vel inteſtinorum torminibus correpti ſunt. Tanta itaque nutrimenti copia ſubinde obrutus ventriculus, laxioris caeteroquin texturae, hanc rite concoquendi haud pollet robore, hinc cruditates, lactis coagula et ſpontaneae ingeſtorum corruptiones producuntur, chylus vitium inducit, obſtructionesque vaſorum et glandularum meſenterii gignuntur. Dum ad mammam obdormiſcant, lac in ore ſtagnans acrimoniam aſſumit, erodit genas, fauces, linguam et ab immunditie et acredine puſtulae nunc effloreſcunt.

Quin adeo haud raro in ipſo lacte malorum fons vberrimus quaerendus eſt. Si enim mater vel nutrix rerum domeſticarum penuria laboret, libidini ſi nimis indulgeat, animique affectus gubernare

nesciat: vel si vino aut poculis spirituosis ebibendis dedita, si gulae non obtemperet, si proterua sit, immunda aut morum turpitudine aliqua coinquinata; lac eius repente degenerat, coacescit crassiusque euadit, atque sic malorum cohors lactentibus per mammas transmittitur *g*).

Cibus praeterea infantum tenerae aetati haud conueniens, pulmentum e farina tritici paratum neonatis ingestum, carnes fumo induratae, acria omnia, salsa, piperata intus a nutrice vel infantibus assumta, inertia et desidia corporis, motus defectus, vigiliae, animi affectus tristes, nimiae excretiones, humores acres retenti, imminuta perspiratio, habitatio humida et alia huiusmodi labe multiplici corpus vitiant.

§. 10.

g) HARRIS de morbis acutis infantum p. 14.

§. 10.

Aphtharum medela prophylactica in genere.

Videmus iam Aphtharum causas esse quidem multiplices, re autem vera vnius tantummodo eiusdemque generis: nempe vnice ex corrupta et impura primae regionis colluuie surgunt *h*). Accusarunt aliqui acidum, quod vellicet intestina, et acredine pustulas efficiat, alii bilem corruptam vel humorum alcalescentiam nimiam. Videntur tamen in infantibus humores maxime ad acidum vergere, ita vt et sudor et halitus perspirabilis tenellorum horuncce corporum, massam fermentantem exprimat, et volatile quid acidulum exhalet *i*). Quare si ob concoctiones

h) Cel. TODE Aphthas a vomica prope ventriculum sita crepaturam passa, cuius pus membranam oris attolleret vidit Collect. Soc. med. Havniens. T. I. 1774. p. 113.

i) LORRY l. c. p. 437. HARRIS, l. c. CHALMERS on the Weather and diseases of South Carolina p. 91.

nes vitiatas, aut minus bene confectas vel impediatur exhalatio illa, vel cohibeatur in vasis, tunc magis euoluitur ad acredinem vsque manifestam acescentia illa. Inde nunc tormina oriuntur, diarrhoeae virides acidum spirantes, a saliua infantum excoriatur adeo nutricis mamma et ab vno hoc fonte millena mala in aetatem teneram diffluunt. Certe itaque ab acido abundante corrosiuo infantum Aphthae efflorescunt, dum potius acris et corrupta bilis in adultis inculpanda sit.

Res itaque semper ex uotis cedet si morbi fomitem in intestinis certissime latere persuadere nobis potuerimus, quam meam sententiam egregie confirmat morbi historia valde memorabilis a Cl. GRANT nobiscum communicata *k*), narrat enim ille Aphthas quibus omnis oris circumferentia tege-

k) Enquiry into the nature rise and progress of the fevers p. 392.

tegebatur per dierum viginti et octo ſpatium ſemper vomitorio aut purgante porrecto pulſas eſſe, reuerſas ſtatim ſimulac lac aſininum, potus acidiuſculi aut cortex peruuianus praeberetur. Nimis longum foret ſi ſcriptorum plura teſtimonia heic in medium proferre vellem, quae axioma hoc corroborant: nunquam tolli morbum funditus niſi primis viis proſpexerimus.

Primo itaque in neonatis et infantibus mundities non debet negligi. Linteamina ſaepius debent commutari, ne ſordes corporis recenti ſudore reſoluti ac per vaſa cutis reſorpti, humorum maſſam vitient. Os infantum eluendum eſt ſaepiſſime *), quin etiam lotio cum aqua

*) Liquoris amnii guttulae ori inhaerentes in putredinem temere abeunt, hinc ſtatim a partu collutio oris minime negligenda.

aqua frigida ſaepius repetita egregie conducit.

Deinde cauſae omnes remouendae ſunt, quas Aphtharum eruptioni fauere modo diximus. Iuſto tempore eliminetur meconium, praebeatur infantibus nutrimentum illorum aetati conueniens, nutricis bonae cura geratur cet.

Quod ſi autem nihilo tamen ſecius anxietas, tormina aliaque ſigna appareant, quae plerumque Aphtharum eruptioni praecedere ſolent (§. 4) tunc ſedulo examinandae ſunt cauſae unde ortum duxerint ſymptomata, eaeque remouendae. Propinetur dein infanti potus copioſus, blandus, demulcens, vel ſi lac adhuc ducat eo vtatur mater ſiue nutrix. Iniiciantur enemata leniter purgantia, et per os ingerantur remedia idonea.

Os infantis, internum etiam examinandum eſt, et ſi huc vel illuc partes tenui mucilagine obductae conſpiciantur, vel punctula appareant albicantia, frequenter debet elui et abſtergi ne cuticula in phlyctaenas eleuetur.

Huic ſcopo inſeruit aqua communis tepida, vel quod maiorem vſum praeſtat Infuſum ſiue decoctum ſemiuinoſum ſaluiae cum melle iunctum, vel aqua etiam communis qua ſacchari fruſtulum ſolutum fuerit. Alii commendarunt infuſnm florum ſambuci cum melle cet.

Solent etiam nutrices loca iſta foliis ſaluiae vino vel aqua madefactis ſaepius fricare, quod vtilitate omni non plane deſtitutum eſt. Morbus tamen raro penitus tolli, vel etiam praecaueri nequit niſi cieatur vomitus concuſſu tenacia omnia expediturus, aut aluus moueatur.

§. 11.

Aphtharum medela curatoria.

Quibusnam vero vtamur euacuantibus, ſit penes auctores fides, perinde eſſe videtur. Celeb. SELLE purgantia tanquam optimum Aphtharum antidotum commendauit *l*) Ill. van SWIETEN Aphthas ſaepe purgantibus adeo praecavit *m*). Cl. BROVZET emetica purgantibus mixta extollit *n*), et conſentientem habet STOLLIVM, qui emeto - catharſi Aphthas ſaepe etiam abſterſit *o*). KETTELAER clyſterum vſum repetendum toties, laudauit quoties aluus ſtipata ſit, vt eluantur inteſtina & maſſas inutiles eructent *p*). Sic Cl. ARMSTRONG in Aphthis pro-

l) medic. clinica p. 113.

m) l. c. p. 299. ſq.

n) Educat. med. des enfans. p. 106.

o) Rat. med. T. III. p. 6. T. II. p. 167. 212. ſq.

p) l. cit.

prodeſſe dixit emetica, purgantia, antimonialia omnis generis et clyſteres *q*).

Sed ſe ſingulis in ſpecie dicendum eſt. Emetica infantibus praeſcripta omnibus medicamentis reliquis palmam praeripere videntur, quando morbi fomes in ventriculo adhuc latet, et anxietas, ſingultus, ructus male olentes vel vomituritiones ipſae adſint. Non vero ſolum ideo praeferenda eſſe cenſeo quia mali cauſam tollant citius, ſed maxime propterea, quod minus debilitent quam purgantia, et tamen aluum ſimul et ventriculum exonerent.

Optimum ſeſe mihi ſemper praeſtitit vinum antimoniatum Hvxhami, pro re nata aliquoties infantibus propinatum. Primis aetatis hebdomadibus plerumque ſufficiebant guttulae quinque ad decem atque

q) Account of the diſeaſes moſt incident to children p. 36.

atque ſatis tuto praeberi poſſunt. Menſe tertio et quarto guttulae decem vel duodecim ventriculum ſubuertunt. Quindecim vel viginti guttulae in puero trium vel quatuor annorum emeſin ſatis validam cient. Cl. SCHAEFFER ſyrupum e cichoreo cum rheo commendauit, vel tincturam rhabarbari cum oxymelle ſquillitico, quo vero nunquam vſus ſum *r*).

Quod ſi autem emetici prima doſis fruſta fuerit ingeſta, poſt horae interuallum iteranda erit, donec vna alteraue emeſis ſuboriatur. Saepe vnico hoc remedio tempeſtiue Aphtharum eruptionem praecaui, vrgente vero iam morbo cautione opus eſt.

Simili ratione remedia purgantia neonatorum tenerae aetati debent eſſe acco-

r) Annot. ad Cl. ARMSTRONG libell. citat.

comodata. Interdum adeo curationem abſoluunt penitus, quando iuſto tempore fuerint adhibita. Hinc initio ingeſta morbum ſaepe ſufflaminarunt.

Damnauerunt tamen multi ecooproticorum vſum, quia hypercatharſin intra paucas horas lethalem inde natam viderant. Cauendum eſt itaque ne tunc ingerantur quando denſae imprimis haereant in inteſtinis cruſtae aphthoſae, atque haec loca cruda vel excoriata fuerint. Initio vero et in fine morbi, cruſtis aphthoſis iam deciduis et per aluum prodeuntibus maximam vtilitatem praeſtant, vt per aluum expellantur cruſtae penitus, ne diutius relictae et corruptae noua mala producant.

Laudantur autem maxime purgantia lenia, ſiue lubricantia, quae ſimul roborandi vim poſſident. Optimae notae ſunt rhabarbarina, praeſertim ſi cum abſorbente

quo-

quodam iungantur, quod acidum compeſcat, hac praeſcripta doſi vt aluus aliquoties de die deponatur. Huius cenſus ſunt ſyrupus e cichoreo cum rheo guttulis aliquot olei tartari per deliquium adiectis, vel etiam tinctura rhei nupta magneſiae. Exulent abſorbentia reliqua, terrea cet. Nec mannata placent. Habent enim id cundulcibus commune, quod in debilioribus fermentationem facile ſubeant, qui etiam ex vſu eius tormina concipiunt, diſtenſionem abdominis; cet.

Iuuat etiam purgantia refractis doſibus ingerere, ne vllo modo oriri poſſit hypercatharſis.

Inter haec praeſidia, enemata nequaquam negligenda ſunt. Cruſtae enim aphthoſae, denſae quandoque et exſiccatae, toti primarum viarum ſuperficiei pertinacius adhaerent, debent ergo in facilem citumue lapſum diſponi, quod ene-

enematibus lubricantibus et detergentibus egregie obtinetur. Interdum adeo hiſce vnice acquieſcendum eſt, quando omnis primae regionis ſuperficies Aphthis adeo obſita fuerit, vt vel deglutiri nequeat potus, vel deglutitus non poſſit abſumi per venas bibulas, ſanguinique commiſceri *s*).

Parari autem poſſunt clyſmata haec ex decocto radicis graminis, bardanae, taraxaci, auenae excorticatae hordei perlati et ſimilibus, lac etiam dupla aquae copia dilutum inſigniter profuit. Si aluus nimis ſtipata ſit, acui debent enemata purgantibus remediis, vt venter aliquoties de die exoneretur.

Quod reliquum eſt, adhibeantur ea omnia quae materiei morboſae expulſionem iuuare poſſint. Oportet enim materies ſolvente

s) van SWIETEN l.c. p. 212.

uente et iugi potu ſemper idonea reddi, vt euacuanti pharmaco quiuit obedire. Subminiſtretur itaque potus attenuans, demulcens, farinoſus, ſaponaeus. Huic ſcopo inſeruiunt potus omnes calidi, ſuccus raparum expreſſus cum ſaccharo, ſuccus dauci expreſſus cum melle roſarum. Decoctum ſeminum lini cum melle ſimplici, vel roſarum quod ſaporis gratiam concilicet, vel longo vſu probatum raparum decoctum melle edulcoratum r) Prodeſt etiam teſtante van SWIETEN iuſculum carnis vitulinae cum oryza et rapis contritis coctum, cuius defectum ſupplere poſſunt pauperes cereuiſia tenui ſaccharata. Decocta praeterea radicum graminis, taraxaci, altheae, ſcorzonerae, foeniculi, chinae, acetoſae, cerefolii al. quibus ſuccus citri addi poteſt vt ſapori conſulatur, huc etiam ſpectant.

Cibus

r) ETTMUELLER primo commendauit raparum decoctum l. c. STARKE l. c. p. 204.

Cibus blandus eſſe debet, liquidus, tenuis, quando neceſſitas et conſuetudo praeter lac etiam alia alimentorum genera infanti recens nato offerre iubeant. Si vero lac ducat infans, hiſce vtatur mater. Acria omnia, ſalſa, fumo indurata exulent. Et ſi lactis vitio Aphthae prodierint exulet nutrix. Infantibus matre vel nutrice orbis, qui lacte ſolo aut cibo alio penitus aluntur, his miſſis, durante morbo felici cum ſucceſſu praeſcribi poteſt decoctum auenae excorticatae nutrimenti inſtar, eiusque vices ſupplere poteſt decoctum granorum Sagu, ſerum lactis cet. ad edulcorandam nimirum et eluendam ſanguinem.

Quandoque, praeſertim vero in neonatis tenellis conuenit nutrici ipſi vel matri ingerere pharmaca. Hunc in finem ſat laudari nequit puluis nutricum ROSENSTEINIO dictus *v*) ex magneſiae al-

v) l. c. p. 23.

bae vncia, flauedinis corticum aurantiorum, ſeminis foeniculi, ſacchari albi ana drachmis duabus in puluerem redactis compoſitus, quo bis, ter vel quater de die tantum ſumere debeant, quantum cultri cuſpide capere poſſint. Egregie conducit etiam potus copioſus, humorum acrimonium inuoluens, ex floribus ſambuci, chamomillae, ſeminibus lini, Ptiſana cum auena excorticata, hordeo perlato, radice graminis, taraxaci, bardanae. Nec ſine fructu puluis rhabarbari cum magneſia ipſis exhibetur, cuius vires ſimul cum lacte in infantes tranſmittuntur.

Inter haec praeſidia remedia externa ſimul adhiberi debent, vt eo citius Aphtharum cruſtae cadere incipiant. Huc pertinent, gargariſmata, collutoria vel linimenta, quibus illiniantur cruſtae.

Gargariſmata in infantibus nullius vſus eſſe poſſunt, nec etiam collutoria, quip-

quippe illico deglutiant infantes quidqnid ipſis ad colluendum propinatur. Linimenta autem ex materia innocua conficienda ſunt, vt tuto eorundem vſui in tenellis locus relinquatur, leni ſtimulo partes irritare debent, vt confluxus inde oriatur humorum, et cruſtae propellantur. In hunc finem egregie conducit ſolutio vitrioli albi a Cl. ARMSTRONG commendata *x*) qua ſummo cum fructu vſus ſum, vel etiam ſpiritus vitrioli cum melle roſarum ad gratam aciditatem vsque temperatus, quo ter quaterue ſingulis diebus loca aphthoſa illiniantur *y*). Interdum etiam infantes linctum hunc haurire poſſunt.

Simu-

x) l. c. p. 22. Rec. Vitrioli albi grana decem ſolv. in aquae communis, vel decocti hordei perlati, auenae rel. vnciis octo.

y) Cl. LIEVTAVD prax. med. T. VI. p. 269. aquam Rabel. inſtar Spirit. vitriol. habuit.

Simulac autem Aphtharum cruſtae deciderunt, vel cadere incipiant, loca cruda et excoriata ſint, tunc molliſſima et blandiſſima ſola adhiberi debent. Pulcherrime dolorem lenit ſolutio gummi arabici et tragacanthae, mucilago ſeminum cydoneorum cum aqua ſaluiae, vel cum ſucco ſemperviui maioris partibus anaticis, mixtus. cl. BVECKING vitellum oui commendauit, cremore lactis ſubactum *z*) ill. STARKE ſyrupum diacodii extollit, cum mucilagine ſeminum cydoneorum et aqua communi iunctum *a*). Sic egregie adhiberi poſſunt etiam fomenta circa collum, balnea tepida rel.

Si autem dolor minui iam incipit, tunc leniter adſtrigentia in auxilium vocanda ſunt, vt ſenſim nimis dilatata vaſa conſtringantur. Praeſtat vſum egregium ſpi-

z) l. c. p. 206.

a) l. c. p. 187.

ſpiritus vitrioli, vel ſalis cum melle roſarum *b*) — rob dianucum, diamororum cum ſpiritu vitrioli, quantum ad ſaporis gratiam conciliandam ſufficit —, ſuccus ſemper viui maioris, ſpiritus cochleariae cum ſucco citri ab ill. STARKE laudatus *c*) van SWIETEN decocto agrimoniae cum melle roſarum vtebatur. Sic nuperrime a cl. BANAV decoctum corticis vlmi commendatum eſt *d*).

Omnium inſtar eſſe poteſt linimentum cum Borace confectum, magnis vndique encomiis celebratum. Nec vtilitate caret, ſi quandoque aliquot ſolutionis guttulae

b) MEAD monit. et praecept. ed. a WINTRINGH. T. I. pag. 29. commendauit etiam Elix. Aloes c. melle roſar. aceto deſt. et vng. aegytiac. mixtum.

c) l. c. p. 82.

d) in Iournal de Paris A. 1783. N. 255.

guttulae infantibus propinentur, quem in finem a Cl. MELLIN haec ſolutio commendata eſt *).

Rec. Boracis venetae drachma
Aquae rubi idaei vnciae tres
Syrupi rubi idaei vncia.

qua illiniantur ſubinde Aphthae. Valde placet etiam ſequens ſolutio.

Rec. Mellis roſarum vel
deſpumati I.
Syrupi papaueris albi I.
Rob. dianucum I.
diamororum vncia
Boracis venetae drachma

ad illiniendas Aphthas. Tali ratione mira cum varietate mutari poſſunt formulae, dummodo leniter adſtringentia ſeligantur.

Quo-

*) Kinderarzt p. 122.

Quotiescumque vero linimenta iſta fuerint adhibita, ſtatim os infantis debet elui et abſtergi, vel aqua communi tepida, vel cum ptiſana quadam ſupra memorata, vt eliminentur cruſtae, ne corruptione ſua Aphthas denuo prouocent. — Atque his remediis cura plerumque Aphtharum vulgarium, benigarum abſoluitur.

Sed de ſymptomatibus, Aphthas concomitantibus nonnunquam, paucis praecipiendum adhuc ſupereſt. Si ex irritatione ſuperioris ventriculi orificii, Aphthis obſeſſi, vel ab ipſa ventriculi excoriatione ſingultus maxime moleſtus oriatur: huic malo egregie obuiam itur opiatis, matri vel nutrici propinatis. Poteſt etiam ptiſanis admiſceri ſyrupus e meconio, vel papaveris albi vel diacodii. Clyſmata iniicienda ſunt demulcentia, vnde ſenſim eluantur cruſtae.

Si diarrhoeae vrgeant nimiae, enematibus mucilaginosis et inuoluentibus hae sistendae sunt. In hunc sopum commendatur solutio gummi arabici, decoctum avenae excorticatae, al. Interdum adeo ad opiata confugere cogimur, quod tamen non temere faciendum est, et nisi summa vrgent necessitas. Solent enim diarrhoeae istae ex nimia sordium acrimonia vt plurinum originem trahere, quae si cohibeatur in corpore, plura adhuc et grauiora inde symptomata oriantur necesse est. At si vitalis vrgeat indicatio, tunc prescribatur matri seu nutrici, laudanum liquidum Sydenhami, vel quod praeferendum, opium crudum. Infantibus etiam syrupus e meconio, vel papaueris albi praeberi, vel enematibus admisceri poterit.

Saliuatio modum etiam quandoque excedit, facile tamen compesci poterit si neglecta supra commendata adstringentia ite-

iterum adhibeantur. Quod etiam praeſtat decoctum herbae ſaluiae, veronicae, agrimoniae caet. cum melle roſarum et aliisquae huius cenſus ſunt.

§. 12.

Eadem medendi ratio ſeruanda eſt quando alii morbo Aphthae ſuperuerint. Sic accedunt dyſenteriis diuturnis, ecclampſiae, conuulſiuis motibus et dentioni difficili, ſolent tum plerumque magis intendi ſymptomata, vrget febricula, et materiae morboſae maior eſt malignitas. Praeſagium maxime deſumitur ex morbi duratione et aegroti viribus. Caeterum medendi methodus manet eadem, vt vlteriori huius tractatione ſuperſedere poſſim.

SECTIO II.

DE

APHTHIS COROTROPHEORVM ORPHANOTROPHEORVM ET NOSO COMIORVM MALIGNIS.

§. 13.

Aphthis infantum generatim iam expoſitis prout vulgo ſolent occurrere, cauſisque earum, ſymptomatibus atque indicationibus curatoriis ſeorſim ponderatis: perpendenda ſupereſt ſpecies Aphtharum altera, *maligna*, Corotropheis Orpharotropheis et Noſocomiis pernicialis.

Morborum infantilium imprimis autem Aphtharum ſcriptores fere omnes, malignam hanc Aphtharum ſpeciem ſilentio plane

prae-

praetereunt. Artis obſtetriciae ſcriptores qui ſimul infantum morbos pertractarunt, etiam ſilentio vſi ſunt, ſi vnum excipiam LEVRETVM Galliae olim ornamentum *a*).

§. 14.

Solet plerumque haec Aphtharum ſpecies maligna intra Noſocomia, Corotrophea et Orphanotrophea maxime contineri. In Corotropheis pariſinis RAVLIPO teſte *endemice* graſſatur *b*); vt adeo minum non ſit in hac Aphtharum ſpecie, mala omnia ſupra enarrata iunctim reperiri (§. 5. 6. 7.).

Morbus plerumque paucis poſt partum diebus ingruit. Primo os neonatorum inter-

a) Obſeruat. ſur l'allaitement des enfans, Journal de Medecine Vol, XXXVII, p. 46. ſq.

b) Traité de la Conſeruation des enfans T. II. p. 276.

internum ſenſim ſenſimque palleſcit, diu noctuque vagitus edunt tenelli et quaerimonias, contabeſcit totus corporis habitus, flacceſcit cutis. Siti miſere excruciantur, tormina oriuntur, vomituritiones et ructus acidum redolentes. Adſunt diarrhoeae continuae, aquoſae interdum autem virides, odorem acidum vel foetidum ſpargentes. Interea febris et calor intenditur, pulſus frequens eſt, motus interdum conuulſiui ſuperueniunt, atque nunc a labiis incipiunt tumores albicantes, inaequales in veras puſtulas quandoque abeuntes, vuulam, gingiuas, linguam, palatum, fauces, tonſillas, gulam, aſperam arteriam totumque inteſtinorum tractum depaſcentes. Quin adeo ab eroſione faecium circa anum inuentae ſunt puſtulae Aphthis ſimillimae. Vidi etiam nutricis mammas Aphthis obſitas fuiſſe, et eroſas. Tandem in ſquamas decidunt, atque morbus vt plurimum intra duas vel tres hebdo-

domades terminatur *c*) ſi naturae ſit relictus.

§. 15.

Aphtharum malignarum criteria.

Aphtharum ſymptomata, eruptioni praecedentia, maioris ſunt momenti et numeroſiora. Denſo ſimul agmine prorumpunt Aphthae. Color vt plurimum flauus eſſe ſolet, opacus vel brunus. Facile concreſcunt, duro cortice omnia obtegentes hinc etiam intenſiora ſunt mala inde oriunda, ſupra iam (§. 6.) a me tradita, Si tandem decidant cruſtae illico nouae renaſcuntur adhuc denſiores. Mala remanent omnia v. c. tormina, ſingultus, anxietas. Sexies ſeptiesue denuo emergunt, vnde ma-

c) DOVBLET memoire ſur les ſymptomes *et* le traitement de la maladie venerienne dans les enfans nouveaux nés a Paris 1781. p. 18.

COLOMBIER obſeruat. in l'Hiſt. de la ſocieté royale de Medecine A. 1779 a Paris 1782 p. 18.

macies corporis, facies hippocratica, meteorismus et mors denique superuenit.

§ 16.

An contagiosae sint et criticae?

Solet plerumque haec Aphtharum species maligna, contagiosis morbis annumerari. Obseruatum enim est, grassari illas epidemice, et per Corotrophea vndique dispergi; hinc illa facta conclusio contagiosam esse eius indolem: — quod tamen in dubium vocandum esse arbitror.

Si enim signa Aphtharum benignarum malignarumue eruptionem indicantia, et socia symptomata rite examinemus, iam elucescit Aphtharum speciem vtramque vnice in eo differe a se inuicem, quod materies peccans acrior facta, vel etiam maiori copia in Aphthis malignis adsit, quam plerumque in Aphtharum specie vul-

vulgari eſſe ſoleat. Hinc intenſiora omnia. Iam vero experientiae res eſt, Aphtharum ſpeciem vulgarem vnice ex primarum viarum ſaburra proueuire et contagioſam non eſſe, quid miramur ergo quod in Corotropheis, Orphanotropheis et Noſocomiis quae praegrandem infantum numerum continent, quibus vna eademque vitae ratio, bona et mala communia ſunt morbus etiam communis (epidemicus) ex una eademque cauſa natus ſuboriatur? Sunt enim Aphthae hae malignae, ſupra iam deſcriptis adeo ſimiles, vt contagioſis morbis annumerari plane nequeant.

Simili ratione Aphthae hae malignae criticae vocari nequeunt. Sunt enim puſtulae in ore effloreſcentes effectus materiei cuiusdam in ventriculo et inteſtinis haerentis, cauſam ſi tollamus ceſſat etiam effectus. Ex ſimili materiali cauſa morbi varii proueniunt, quis vero vnquam hos omnes

omnes vocabit criticos? Nulla in hoc abdominalium morborum genere crifis oriri debet, nec oriri poteft quando mali caufa in primis viis haerens, euacuantibus remediis tempeftiue exturbatur, fimulac in corpus agere incipiat. Sin autem haec euacuantia, vel infcitia medentis, vel peruerfa medendi ratione negleƈta fuerint, vel adeo incongruis remediis fordes cohibitae fint, tunc praepoftere materies acris a natura per fudorem et vrinas expellitur, prorumpunt tunc huc illuc puftulae quae malo fane nomine criticae vocantur, atque morbus protrahitur euacuantibus remediis iufto tempore adhibitis breui debellandus. Sic in Aphthis mali fomes latet in corpore fanitati ftruens infidias, fi recipiatur ab humoribus et cum fanguine circumuehatur non leuatur aegrotus, verum intenditur morbus; et peiora fiunt omnia.

§. 17.

§. 17.

Aphtharum malignarum caufae variae.

Si itaque experientiae confentaneum eft, Aphtharum caufam generalem in impura primae regionis colluuie vnice latere (§. 8,) Si verum eft, fymptomata fere omnia quae malignas Aphthas comitari folent (§. 13. 14.) anxietas fcilicet, fomnolentia, fitis, diarhoeae foetidae et alia plane effe eiusmodi, vti vulgo in febribus obfervantur quae ex primae regionis vitio nafcuntur, quid amplius dubitamus Aphthas has malignas in morborum gaftricorum numerum referre, Aphthasque has gradu tantummodo a vulgari Aphtharum fpecie diuerfas effe.

Quae itaque de caufis Aphtharum in genere fupra iam prolata funt, haec etiam de his Aphthis malignis valent. Caufae eaedem fubfunt, modo altius latere folent,

et quod magis dolendum eſt, in Corotropheis difficulter remoueri poſſunt. Caeterum omnes ſunt eiusmodi vt primarum viarum acrimonia ſeu colluuies, inde naſci poſſit. LEVRETVS olim primae regionis ſaburram vnice pro cauſa agnouit *d*) Cl. COLOMBIER aerem corruptum morbum producere ſuſpicatus eſt cet. Non vero vna ſaltem cauſa vel altera Aphtharum eruptiorii fauet, ſed plures ſimul conſpirant, quod ex vitae ratione in Corotropheis et Noſocomiis conſueta facile eruitur.

I. Miſera vetitae libidinis progenies in Corotropheis ſuſcepta, coloſtro fere ſemper caret, quod inteſtinorum tractum a ſordibus in vtero collectis liberet (§. 9). Nutricis lacti deeſt maior partium aquearum quantitas et teneritudo, quae recens natis maxime prodeſt, hinc lac illud

d) Iournal de Medec. T. XXXVII, l. c.

lud quod a natura parentis tantopere diſtat, a debiliore neonati ventriculo nequit concoqui, et optimum vni alimentum alteri peſtiferum euadit.

II. In Corotropheis et Noſocomiis Nutricis etiam delectus ſeuerior haberi nequit. Docuit enim experientia, nullum eſſe morborum genus cuius cauſa in tota humorum maſſa latet, quod cum lacte tenellorum corporibus communicari nequeat. Acrimoniarum ſane omnis generis, miaſmatum, contagiorum, venenorumque per lac propagatorum exempla abunde obſeruata ſunt. Et quis eſt qui valeat enumerare mala infantibus e nutricibus metuenda *e*)!

III)

e) ASTRVC traité des maladies des femmes T. VI. p. 182. ſq. MAVRICEAV L. III. c. 33. DESESSARZ, ROSENSTEIN et alii qui ea quae in delectu nutricis obſervanda ſunt docuerunt.

III) In Corotropheis quandoque nutrix vna duobus vel pluribus adeo infantibus lac praebet, non ſine maximo vnius cuiusque detrimento. Quidquod infantibus ob nutricis defectum brutorum lac non raro propinatur. Hinc cum lacte ſaepe malorum primordia infantum corporibus ingeruntur.

Magna praeterea malorum cohors ex vitio alicuius rerum non naturalium in teneram aetatem redundat. Morbi enim qui cutem deſpaſcuntur fere omnes, ab excretis, et praecipue a retentis pendent. Infantum pori cutis patuli vndequaque ſpirant, et vaporem exhalant paſtae fermentatae aemulum, vt infantum cubatorum vicinior atmoſphaera tota repleatur *f*). Quare eriam in infantum diuer-

f) Quod etiam obſeruarunt Cel. LORRY l. c. p. 271 et RAVLIN l. c. p. 282.

verſoriis niſi mundities ſumma adhibeatur acidum fermenteſcens oculos vellicare, nares ferire, et reſpirationem inhibere valens ſpargitur, et diffunditur vndique. Mundities ſimiliter neglecta, habitatio in locis humidis, vliginoſis, inſalubribus, et quotquot circa liberorum educationem, atque res non naturales committi poſſunt vitia, Aphthas benignas malignasue ocyus ſerius prouocant.

§. 18.

Aphtharum malignarum medela prophylactica.

Praecauentur autem Aphthae malignae certiſſime, dummodo vitia hactenus enumerata ſedulo caueantur. Quoties itaque in Corotropheis et Noſocomiis infantes recipiantur, his ſtatim colluuies impura ſubducatur. Neonatis praebeatur

 lac

lac nutricis paulo ante enixae (si deficiat mater) quod ad naturam parentis proxime accedit.

Quod si autem lacte animalium penitus alendus esset infans, tunc eligatur lac quod quam proxime humano veniat. Euicit variis tentatis experimentis b. Spielmann *g*) lac asininum infanti eo magis conducere, quo minus ipse a partu distet. Lac asininum sequitur id quod equae fundunt, cum autem hoc, pinguedine humano cedat, eodem plus casei vehat, hinc e bruto obesiore et citius a pastu est mulgendum. Lac autem quod ex vaccis et reliquis animalibus desumitur, infanti minus bene exhibetur, quorum vnumquodque eo

g) Diss. de optimo infantis recens nati alimento §. XX. p. 32. Consultation de la faculté de Medecine de Paris en faveur des Enfans trouvés de l'hopital d'Aix en Provence in Roux Journal de Medecine T. XLIV. p. 307. sq.

eo eſt deterius quo plus vehit ſiue pingues ſiue caſeoſas partes, nutritioni teneri infantis ineptas, et per vires eius digerentes non attenuandas. Interea cum lac equinum atque aſininum non raro deficiat, cogitandum erat itaque; quibusnam demum ſubſidiis lac vaccinum, vel caprinum, vel ouinum emendari queat atque corrigi, quod experimentis ſuis perfecit Spielmann. Is enim docuit amygdalas dulces cum lacte emulſas, quibus dein aqua affunditur, optime pinguedinis et caſei abundantiam in lacte animalium corrigere, atque vires deficientes lactis materni in nutriendis infantibus optime ſupplere.

Alimenta etiam, quae praeter lac infantibus offerri poſſunt, naturae illorum eſſe debent accommodata. Loco farinae crudae recipiatur panis bene coctus, ad conſiſtentiam pultis redactus. Sedulo tamen caueatur, ne ſordibus conſpurcata, aut in fermen-

tationem iam iam abeuntia alimenta tenellis committantur. Impium ſane officium infantibus nutrices praeſtant, quod comminuant in ore cibos atque tepefaciant, privsquam eos neonatis porrigant. Cibus etenim ſaliua vetulae talis, et reliquiis ciborum in putredinem iamiam abituris, dentium carie praemorſorum arroſorumque ſqualore mixtus, lentum his venenum tradit, quo magis alienae foeminae corruptam et ſuſpectam vitam degentes hoc officio fungantur.

Ante omnia vero munditiei ſtudeant nutrices. Inquiratur quam ſaepiſſime quaenam ſit illarum vitae ratio? an labe aliqua inquinatae ſint? cet. Si ex vitio quodam lactis nutricis laboret infans, exulet nutrix. Cauendum erit etiam ne intempeſtiuo tempore lac ducant infantes (§. 9.) neque ad mammam obdormiſcant.

Ab-

Abluantur frequentiſſime infantes, atque os aliquoties de die eluatur. Munda ſint linteamina, lectulique, et bene ſicca omnia

Pateat aeri vbique in infantum diuerſoriis acceſſus liberior, hinc valdopere commendandus ventilatorum vſus. Aperiantur de die feneſtrae, et effluuia impupura corrigantur ſuffimentis aromaticis, vel etiam puluere pyrio carbonibus immiſſo, cuius vſus certe eſt egregius. Caeterum obſeruentur ea omnia quae ſupra iam allata ſunt praeſidia.

§. 19.

Aphtharum malignarum medela.

Quod ſi autem morbo iam laboret infans, a reliquis ſtatim ſegregandus erit. Decumbat in conclaui ſicco, bene mundato

quod aer purus ambeat, mutentur linteamina vt ſicca omnia et bene munda ſint. Dein inquiratur quaenam cauſa morbi ſubſit, eaque ſtatim remoueatur. Si nutrix inculpanda ſit, ſeligenda erit altera, vel brutorum lacte aut cibo alio alendus infans.

Nunquam tamen proſperum effectum aſſequemur, niſi infantum abdomini proſpexerimus. Id ſane ſignum erit certiſſimum impuritatum in abdomine haerentium, quod enatae ſint Aphthae. Quotieſcunque itaque ex debili ventriculo vel prauae diaetae vitio colluuies impura orta, aut meconii euacuatio neglecta ſit, ea ſtatim debet aggredi. Egregium vſum praeſtat pulvis rhabarbari cum magneſia, nutrici ingeſtus, cuius vſu Aphthas vere malignas vnice debellauit ſagaciſſimus Tode *h*). Convenit etiam infantibus ſyrupus e cichoreo cum

h) Bibliothec. medico chirurgic. T. VI. p. 7.

cum rheo, vel ſi aetate prouectiores ſint tinctura rhei cum magneſia, vt aliquoties de die aluus ſecedat. Mirifice prodeſt etiam puluis nutricum ROSENSTEINII ſupra iam praeceptus, cuius certe egregii effectus teſtis toties euaſi, vt ſatis commendare nequeam, quotiescunque torminibus corripiantur infantes, vel diarrhoeis aut affectu quodam alio laborent, licet Aphtharum metus non adſit.

Subminiſtretur dein nutrici potus copioſus, blandus, materiei acrimoniam demulcens. Cibo vtatur tenui, neque falſa neque acri. Vitet omnia quae in tenerum neonatorum corpus vllo modo agere poſſint.

Enemata praeterea nequaquam negligenda ſunt. Quin adeo in hac Aphtharum ſpecie maligna omnibus reliquis remediis praeſtant. Relaxant enim fibras inteſti-

ſti-

ſtinorum, humectant corpus, tenacius meconium diluendo, acrimoniam inuoluunt, atque mali fomitem leniter ſubducunt. (§. 11.).

Si nimis diarrhoeae vrgeant, aut fecium acrimonia partes erodantur, purgantia remedia non niſi ſumma cautione tentanda ſunt. Praeſtat potius enematibus ſolis vti, ex decocto mucilaginoſo paratis. Nutrici detur potus copioſus, demulcens, et aliquoties de die puluerem nutricum Rosensteinii capiat. Opiata plane nunquam admittenda ſunt.

Si aluus nimis praecluſa ſit, enemata acui poſſunt vel tinctura rhei, vel purgante alio vt rite ſecedat.

Optimum infantum nutrimentum lac eſt. Si autem infans nutrice careat, propinetur illi potus copioſus, blandus, ex ſemini-

minibus Sagu, auena excorticata rel. paratus. Si vero tota oris capacitas Aphthis obſita fuerit, vt deglutire nequeant infantes, enemata ſola, balnea tepida, omnisque generis fomenta adhibenda ſunt.

Vt vero cito ſecedant cruſtae, ſaepius linimento quodam illiniri debent, cui detergendi vis ineſt. Optimi vſus eſt linimentum quod vitrioli ſpiritum vel boracem recipit. Caeterum omnia ſupra iam laudata huc pertinent, eademque encheireſi adhibenda ſunt.

Quandoque etiam in hac Aphtharum ſpecie maligna euenit, vt liueſcant, vel nigreſcant adeo cruſtae, atque in putredinem abire minentur. Huic malo optime medetur euacuantibus remediis tempeſtiue adhibitis. Si vero haec neglecta fuerint, et gangraenae vel putredinis metus iam immi-

mineat, eluatur os infantis ſaepiſſime decocto corticis peruuiani cum borace, vel infuſo rutae, ſerpentariae, ſaluiae, contraieruae cum ſpiritu vini camphorato, ſpiritu vitrioli ſalis, melle roſarum, alumine et aliis. Nec ſine fructu haec per aluum iniiciuntur.

Probum etiam effectum praeſtabit aer fixus.

Reliqua ſymptomata, ſingultus ſcilicet, ſaliuatio modum excedens, et alia, ſupra iam praecepta methodo compeſcenda ſunt.

§. 20.

Iam vero per ſe patet, conuenientem haud quaquam eſſe methodum, a viris quibusdam, caeteroquin egregiis, propoſitam, Aphtharum nempe malignarum curationem veſicatoriis et cardiacis aggre-

grediendam eſſe. Quod ad veſicatoria attinet, haec morbi genio nequaquam reſpondent, vt damna taceam, quod etiam de cardiacis valet. Sunt enim haec cardiaca optima quae morbi cauſam tollunt, caetera damnanda ſunt.

§. 21.

Aphthae venereae, ſcorbuticae.

Maxime perniciales neonatis ſunt Aphthae, quae effectibus ſyphiliticis connatis, aut per baſia ſuſceptis ſuperveniunt. Solent tunc longe lateque ſerpere vlcuſcula, mulco albo vel griſeo obductae, cum foetore, oris, et ſi diutius durent, cum vomeris. oſſiumque vicinorum eroſione iunctae. Interdum morbi indoles non temere eruitur. Si autem perſpecta ſit, tunc antiſyphilitica, fumigationes ex hydrargyro aliaque adhibenda ſunt, primarum viarum ſimul ratione

tione habita. Cl. COLOMBIER ad eluendas illiniendasque Aphthas mercurii ſublimati ſolutionem commendauit *i*) Nec ſine fructu erit decoctum mercurii viui cum aqua communi. Forſan etiam decoctum corticis Pruni padi LINN. a Cl. BIORNLVND nuperrime in lue venerea laudatum *k*) in Aphthis venereis inſtar linimenti, ſeu collutorii proderit? quod vlteriori tamen experientiae relinquo.

Si ex diatheſi quadam corporis ſcorbutica Aphthae malignae prodierint, quod ex foetore oris, ſtomacace, colore liuido aliisque ſignis patet quae ſcorbuticam diatheſin indicant, remedia antiſcorbutica, cum euacuantibus iuncta ſperatum praeſtabunt auxilium.

Sic

i) l. c. p. 181. DOUBLET l. c. Conſultat. de la faccultè de Medecine à Paris in ROUX Journal de Med. T. XLIV p. 31. MAURICEAU l. c. Ar. 34. FABRE al.

k) in Act. ſuecicis Vol. V. p. 213.

Sic euacuantia locum ſemper obtinent quando miliaria, petechiae, cruſta lactea, aliaque Noſocomiorum mala domeſtica Aphthis ſuperuenerint, vt ingenioſiſſimum ſit, ab auctore quodam anonymo propoſitum aſſertum, quo cauta primarum viarum euacuatione id impetrari poſſe ipſi videtur, vt exanthemata in genere, morbique cutanei rariora, mitiora, deſquamatio leuior, perſpiratio liberior, omnesque morbi ſuccedanei exules futuri ſint *l*).

l) in Ill. BALDINGERI neuen Magazin St. I. 1779 p. 29.

Sectio III.

DE

APHTHIS ADVLTORVM.

§. 22.

Superſunt Aphthae adultorum *) In adultis Aphthae febres vt plurimum ſequuntnr continuas, putridas vel intermittentes *a*) praecipue febres auctumnales quae cum diarrhoea et dyſenteria incipiunt *b*) imprimis, ſi aegroti calido regimine fuiſſent vſi, vel materiae peccantis euacuatio adſtringentium vſu intempeſtiuo foret im-

*) *Aphtha febrilis* SAUVAG. Spec. 1. SAGAR Sp. 3. *Febris Aphthoſa* SELLE Pyretol. p. 228.

a) van SWIETEN l. c.

b) SYDENHAM Oper. Sect. IV. c. 3. p. 222.

impedita, non prius per cathartica edu-ᴄto morbi fomite.

Febribus gaſtrico putridis adiunctas vidit Aphthas FANOIS *c*) febribus intermittentibus malignis van den BOSCH *d*) febri quartanae atque tertianae erraticae GRANT *e*) Dyſenteriae malignae HILLARY *ee*) febribus nervoſis lentis HUXHAM *f*) febri lentae gaſtricae SIMS *g*) febri epidemicae Culenburgenſi KLOECKHOF *h*) febribus putridis VN-

TZER

c) in HALLERI Collect. T. V. p. 205.

d) Hiſt. conſtitut. epidemic. verminoſ. p. 80.

e) l. c. p. 324 25.

ee) Diſeaſes of Barbadoes p. 86.

f) Opp. T. I. p. 175.

g) l. c. p. 184.

h) opuſc. medic. p. 487.

TZER *i*). Sic etiam haemoptiſi phthiſi, peripneumoniae, hydropi et febribus hecticis ſe adſociant. Vidit tamen KETTELAER caſu rariſſimo Aphthas ſine vlla febre effloreſcere, aegrotoſque ab omni graui malo immunes, quod Ill. VAN SWIETEN in puella contigit etiam, quae praeter deglutitionem difficilem, moleſtiam plane nullam paſſa eſt.

Interdum epidemice adeo graſſantur, quod in febre Culemburgenſi vidit KLOECKHOF, et ill. STARKE obſeruatione demonſtrauit.

Incipiunt autem eodem modo vti in infantibus, niſi quod vehementiora et numeroſiora praecedant ſymptomata, quae recens nati verbis exprimere haud valent. Qualia ſunt nauſea, anxietas perpetua, ingens dolor

i) l. c. p. 220. ETTMüLLER Prax. med. Part. II. l. c.

dolor et pondus circa praecordia, ſenſuum hebetudo, ſtupor, quaerela de pondere et dolore circa ſtomachum al. Aphthis malignis magna praecedit et ſubitanea debilitas viriunque proſtratio, ſingultus et deliria, tunc etiam ſenſim ex oeſaphago aſcendere ſolent, os non ſolum implent, ſed etiam aſperam arteriam, quin adeo in cauo narium illas obſeruauit ill. STARKE *k*) van SWIETEN Aphthas in viro ſexagenario dedeprehendit, et in ſexagenaria foemina Cl. GRANT, cum peripneumonia ſpuria ociatas.

§. 23.

Prognoſis generalis.

Prognoſis plerumque ex morbi indole et aegroti viribus pendet. Hinc ſaepe triſtiſſimi ominis ſunt Aphthae, quae poſt re-

k) l. c. p. 174.

resoluta corpora per febres, diarrhoeas et dysenterias diuturnas erumpunt. Hinc in effoeto corpore, vbi humores iam lentescunt et aegroti vires languent, post sudores diuturnos, et in vltimo phthiseos stadio vitae discrimen adducunt. Mali omnis est etiam quando post eruptionem febris recurrat, pulsus paruus sit et celer, nec ciborum appetentia redeat.

§. 24.

Aphtharum medela.

Aphthae adultorum eadem ratione ex cruda et impura ventris colluuie proueniunt, hinc catharsis etiam vel emeto catharsis ad eas profligandas requiritur.

Respicienda tamen est morbi indoles cui superuenerint. Si febri putridae accesserint cathartica caute instituenda sunt, pro-

profunt potius antiputredinofa, et remedia alia morbi genio accommodata, euacuantibus iuncta. SYDENHAMVS febrim epidemicam cui Aphthae fe adfociarant cortice peruuiano debellauit. Ceciderunt cruftae fimulac febris remitteret *m*). Sic van SWIETEN aegrotis debilibus felici fucceffu decoctum corticis peruuiani exhibuit Si febri inflammatoriae fuperuenerint, venaefectio, aliaque antiphlogiftica in auxilium vocanda erunt.

Ne longus fim, omnis generis remedia quae morbum fubuertere valent, Aphthas pellent etiam, neque mirum eft, cum per fe raro in adultis morbum conftituant, fed plerumque fymptomatice accedant. Raro itaque in adultis criticae habentur. Non enim morbum iudicant, fed potius ad *crifes metaftaticas* pertinent et periculum portendunt. Caeterum, omnia fupra iam praefcri-

l) Schedula monitoria de nouae febris ingreffu p. 657.

ſcripta remedia interna et externa non negligenda ſunt: quae heic loci denuo enumerare propoſiti mei ratio vetat.

Quod ſi autem decidant Aphthae, alimenta et remedia acria, nimis irritantia ſedulo cauenda ſunt, ne ventriculi inteſtinorumue inflammatio et exulceratio lethalis ſubſequatur. Caueant etiam ne aere vel potu frigido ſtringantur vaſa, atque ſic tumor et angina periculoſiſſima denuo naſcatur.

In puerperis HIPPOCRATES valdopore damnauit Aphthas, et abortns praenuncium habuit *n*). Videtur quidem citato loco intellexiſſe pudendorum vlcuſcula, quae ob irritationem forſan dolores partus prouocare, et ſic periculum abortus inducere poſſint. Semper tamen in puerperis timendae ſunt. Impeditur enim alimentorum prae-

m) Coac. praenot. §. 450.

paratio et reſorptio, atque chyli defectus breui funeſtus erit foetui. Nec deficiunt exempla puerperas Aphtharum morbo exſtinctas eſſe.

Reliqua ſymptomata, ſingultus ſcilicet, diarrhoeae, lienteria aliaque, remediis ſupra iam laudatis mitiganda ſunt.